

УДК 378.041:005.336.2

DOI <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.3.9>

Ірина СИДОРУК

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, Волинський національний університет імені Лесі Українки, пр. Волі, 13, м. Луцьк, Волинська обл., Україна, 43025

ORCID: 0000-0003-3029-3142

Надія КОРПАЧ

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи, Волинський національний університет імені Лесі Українки, пр. Волі, 13, м. Луцьк, Волинська обл., Україна, 43025

ORCID: 0000-0002-3607-2183

Бібліографічний опис статті: Сидорук, І., Корпач, Н. (2024). Сутність та структура самоосвітньої компетентності здобувачів вищої освіти. *Ввічливість. Humanitas*, 3, 60–67, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.3.9>

СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті схарактеризовано сутність та визначено структурно-компонентний склад самоосвітньої компетентності здобувачів вищої освіти. Обґрунтовано необхідність формування самоосвітньої компетентності у студентів закладів вищої освіти. Здійснено категоріально-дефініційний аналіз феномена «самоосвітня компетентність здобувачів вищої освіти», проаналізовано та потрактовано поняття «самоосвіта», «компетентність», «самоосвітня компетентність». Подано розуміння дефініції «самоосвітня компетентність здобувачів вищої освіти», встановлено її компонентний склад. Поділяючи погляди І. Мосі самоосвітню компетентність здобувачів вищої освіти визначено як інтегровану якість особистості, сукупність пізнавальних мотивів та намірів, ефективних самоосвітніх знань та умінь, досвіду самоосвітньої роботи, цінностей, що формують готовність і здатність особистості до ефективної самоосвітньої діяльності. У структурі досліджуваного конструкта виокремлено такі складові частини (компоненти), як мотиваційно-ціннісний, організаційно-процесуальний, рефлексивний. Визначено відповідні критерії (особистісний, діяльнісний та рефлексивний) та показники сформованості самоосвітньої компетентності здобувачів вищої освіти.

Для забезпечення вірогідності положень та висновків, досягнення мети використано теоретичні методи дослідження, такі як вивчення, аналіз, синтез, порівняння, узагальнення інформації з публікацій в електронній базі даних Google Scholar та ін., нормативної бази вищої освіти України.

Наукова новизна і теоретичне значення дослідження полягає в тому, що у процесі дослідження уточнено й конкретизовано структуру та зміст самоосвітньої компетентності здобувачів вищої освіти, визначено критерії та показники її сформованості.

Ключові слова: самоосвіта, компетентність, самоосвітня компетентність, здобувачі вищої освіти.

Iryna SYDORUK

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Department of Special and Inclusive Education, Lesya Ukrainka Volyn National University, 13 Voli ave., Lutsk, Volyn region, Ukraine, 43025

ORCID: 0000-0003-3029-3142

Nadia KORPACH

PhD in Pedagogy, Associate Professor, Senior Lecturer at the Department of Social Pedagogy and Pedagogy of Higher School, Lesya Ukrainka Volyn National University, 13 Voli ave., Lutsk, Volyn region, Ukraine, 43025

ORCID: 0000-0002-3607-2183

To cite this article: Sydoruk, I., Korpach, N. (2024). Sutnist ta struktura samoosvitnoi kompetentnosti zdobuvachiv vyshchoi osvity [The essence and structure of self-educational competence of higher education applicants]. *Vvichlyvist. Humanitas*, 3, 60–67, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.3.9>

THE ESSENCE AND STRUCTURE OF SELF-EDUCATIONAL COMPETENCE OF HIGHER EDUCATION APPLICANTS

The article characterizes the essence and defines the structural and component composition of self-educational competence of higher education students. The necessity of forming self-educational competence in students of higher education institutions is substantiated. The categorical and definitional analysis of the phenomenon of «self-educational competence of higher education students» is carried out, the concepts of «self-education», «competence», «self-educational competence» are analyzed and interpreted. The understanding of the definition of «self-educational competence of higher education students» is presented, its component composition is established. Sharing the views of I. Mosi, the self-educational competence of higher education applicants is defined as an integrated quality of personality, a set of cognitive motives and intentions, effective self-educational knowledge and skills, experience of self-educational work, values that form the readiness and ability of a person to effective self-educational activity. In the structure of the studied construct, the following components are distinguished: motivational and value, organizational and procedural, and reflective. The relevant criteria (personal, activity and reflexive) and indicators of the formation of self-educational competence of higher education students are determined.

To ensure the reliability of the provisions and conclusions, to achieve the goal, theoretical research methods were used, such as study, analysis, synthesis, comparison, generalization of information from publications in the electronic database Google Scholar and others, the regulatory framework of higher education in Ukraine.

The scientific novelty and theoretical significance of the study lies in the fact that in the course of the research the structure and content of self-educational competence of higher education students were clarified and specified, the criteria and indicators of its formation were determined.

Key words: *self-education, competence, self-educational competence, higher education applicants.*

Актуальність проблеми. Вхідження в єдиний світовий освітній та інформаційний простір, що супроводжується істотними якісними змінами в теорії та практиці освітнього процесу в умовах закладу вищої освіти, спонукає вітчизняну систему вищої освіти до оновлення. Впродовж останніх десятиліть освіта в Україні поступово переорієнтовується на компетентнісний підхід. Його застосування створює передумови для більшого та гнучкого наближення результатів освіти до потреб та вимог ринку праці, подальшого розвитку освітніх технологій та системи освіти в цілому.

Безперечно, що сучасна освіта не буде якісною без цілеспрямованості, самоорганізації, адекватної самооцінки, особистої відповідальності здобувачів освіти. Тому сьогодні досить актуальним є питання підготовки майбутнього фахівця до самоосвіти, а впровадження компетентнісного підходу в систему професійної освіти спонукає вчених до наукових пошуків з питань самоосвітньої компетентності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Прагнення України та світової спільноти підвищити якість освіти веде до зміни державних підходів та зростання наукових розвідок щодо формування компетентностей у здобувачів вищої освіти.

На розв'язання питань оновлення змісту освіти та навчальних технологій, узгодження їх із сучасними потребами, орієнтування на компетентнісний підхід та підвищення якості

освіти спрямованні такі державні документи як Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», Державна національна програма «Освіта», Концепція розвитку громадянської освіти в Україні та ін.

Зокрема, питання компетентності розкрито у працях і закордонних, і вітчизняних дослідників. Серед них – Н. Бібік, С. Бондар, П. Гусак, О. Овчарук, О. Пометун, О. Савченко, І. Сидорук, Ф. Вейнерт, Ж. Делор, Дж. Карсон, Р. Кеган, Дж. Консант, Дж. Куллахан, У. Мозер, Т. Оатс, Ж. Перре, Дж. Равен, Д. Райхен, Л. Салганік, Г. Халлаш та ін.

Аналіз наукових праць зазначених вище вчених дав змогу встановити, що у процесі підготовки сучасного фахівця будь-якої галузі постає потреба у формуванні його самоосвітньої компетентності, позаяк у глобальному та дуже змінному світі молода людина має самостійно і швидко адаптуватися в інформаційному просторі, легко пристосовуватися до соціального, культурного та природного середовищ, орієнтуватися на освіту впродовж життя тощо.

Водночас варто зазначити, що переважна більшість досліджень з питань формування самоосвітньої компетентності особистості стосуються саме педагогічної сфери: професійно орієнтований контекст формування самоосвітньої компетентності майбутнього викладача в умовах магістратури (В. Бобрицька); педагогічні умови формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів трудового

навчання та технологій (М. Бурик); формування самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців у сучасному освітньому просторі (Н. Вовк); самоосвітня компетентність як невіддільна складова частина професійної компетентності майбутнього учителя (Ю. Демченко); формування самоосвітньої компетентності особистості у педагогічній теорії (Н. Довмантович); формування самоосвітньої компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти (Т. Потапчук, Н. Кравець); самоосвітня компетентність як результат свідомого підвищення кваліфікації викладача вищої школи (О. Резван та О. Кір'янова); сутність та структура самоосвітньої компетентності майбутніх учителів предметів гуманітарного циклу (С. Рой); самоосвітня компетентність як складник професійної компетентності майбутніх економістів (Н. Самарук); самоосвітня компетентність майбутнього вчителя трудового навчання та технологій (В. Цісарук) та ін.

Мета дослідження – схарактеризувати сутність та визначити структурно-компонентний склад самоосвітньої компетентності здобувачів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний ринок праці потребує компетентних, самоорганізованих фахівців, які працюють над самовдосконаленням як в професійному, так і в особистісному плані, а виховання й освіта особистості мають забезпечити здатність і готовність майбутньому фахівцю залишатися конкурентоспроможним на ринку праці.

Держава та суспільство прагнуть надати особистості нові можливості для розвитку і самореалізації. Водночас посилюється відповідальність самого громадянина за реалізацію цих можливостей, за власне життя, за свій внесок у забезпечення ефективності та гармонійності життєдіяльності суспільства, конструктивного характеру перетворень, які у ньому відбуваються. Зазначене вище актуалізує самоосвітню компетентність.

Розкриття суті поняття «самоосвітня компетентність» вимагає розгляду змісту поняття «самоосвіта». Насамперед варто зазначити існування цілої низки тлумачень цього поняття науковцями. Зокрема, О. Герасимова трактує самоосвіту як «цілеспрямовану систематичну пізнавальну діяльність, керовану самим суб'єктом, що слугує задля вдосконалення

його базової освіти; вона є безперервним продовженням загальної та професійної освіти, завдяки чому актуалізуються й розширюються знання, заповнюються прогалини в духовному розвитку людини» (Герасимова, 2014). Водночас дослідниця вказує на те, що самоосвіта є складовою частиною самовиховання, самовдосконалення та саморозвитку особистості (Герасимова, 2014).

Н. Бухлова розглядає самоосвітню діяльність як сукупність декількох понять та звертає увагу на самооцінку, самооблік, самовизначення, самоорганізацію, самореалізацію, самокритичність, самоконтроль, саморозвиток (Бухлова, 2008).

В. Оконь розширює це поняття безпосереднім ставленням особистості до самоосвіти: «самоосвіта – це такий вид навчання, коли визначення цілей, змісту, умов та засобів залежать від самого суб'єкта» (Оконь, 1978).

Водночас інші науковці (Касіяни, 2013; Особливості формування компетентностей викладачів через їх самоосвіту, 2018) вказують на те, що самоосвіта є засобом самопізнання та самовдосконалення, і, загалом, джерелом розвитку процесів. І. Мося зазначає, що саме самоосвіта є основою професійної підготовки майбутніх фахівців (Мося, 2013).

В Українському педагогічному словнику за редакцією С. Гончаренка зазначено, що «самоосвіта – освіта, яка набувається в процесі самостійної роботи без проходження систематичного курсу навчання в стаціонарному навчальному закладі. Самоосвіта є невіддільною частиною систематичного навчання в стаціонарних закладах, сприяючи поглибленню, розширенню і більш міцному засвоєнню знань» (Гончаренко, 1997).

Закон України «Про освіту» також містить визначення цього поняття. Так, поняття «самоосвіта» згідно з Законом є тотожним з поняттям «інформальна освіта» й тлумачиться як «освіта, яка передбачає самоорганізоване здобуття особою певних компетентностей, зокрема під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю, родиною чи дозвіллям» (Закон України «Про освіту»). Зазначений вище Закон дає тлумачення і такого поняття, як «компетентність» («динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших

особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність» (Закон України «Про освіту»).

Значення самоосвіти підсилюється й тим, що ряд науковців (Хоруженко, Бурик, 2022) вказують на тісний її зв'язок з самовихованням, та наголошують на необхідності наявності в особистості таких якостей як наполегливість, пізнавальна самостійність, пізнавальна активність та прагнення до самоосвіти та саморозвитку.

Компетентнісний підхід в освіті та зазначене вище актуалізують потребу в тлумаченні змісту поняття «самоосвітня компетентність».

Аналіз наукових праць дав змогу виявити, що цю дефініцію вчені визначають як:

– інтегровану якість особистості, що базується на вміннях самоосвітньої діяльності та визначає готовність особистості до самоосвіти, самонавчання, самореалізації упродовж життя (Овчарук, 2003);

– інтегративну властивість особистості, якій притаманні пізнавальні мотиви, самоосвітні знання, вміння і навички, які поєднані із самоосвітньою діяльністю, цінностями, що забезпечують готовність і здатність майбутнього фахівця ефективно здійснювати самоосвітню діяльність (Щолок, 2006).

– «фактор соціальної конкурентоспроможності випускника, що дозволяє одержати якісну освіту, опанувати професію, досягти необхідної кваліфікації, при необхідності змінити спеціальність» (Лузан, Мося, Колісник, 2018);

– важливу складову частину професійної компетентності майбутніх фахівців, яка дає їм змогу розвиватися засобами самоосвітньої діяльності (Овчарук, 2003; Рой, 2015) та ін..

Водночас зазначається, що самоосвітня компетентність має об'єктивно-суб'єктивну форму прояву активного ставлення особистості до пізнання, яка спрямована не тільки на опанування нових знань, вмінь, навичок, але й на поглиблення і вдосконалення наявних, на розвиток розумових сил і здібностей, на перетворення власного інтелектуального рівня (Хворостенко, 2015); є складником фахової підготовки здобувачів вищої освіти (базується на самостійній роботі, що регламентується навчальним планом та іншими нормативними документами закладу вищої освіти; можливостях неформальної та інформальної освіти).

Аналіз наукової літератури засвідчив існування різних підходів до тлумачення поняття «самоосвітня компетентність». В питанні визначення дефініції «самоосвітня компетентність здобувачів вищої освіти» нам імпонує позиція І. Мосі, яка полягає в тому, що самоосвітня компетентність трактується як інтегрована якість особистості, сукупність пізнавальних мотивів та намірів, ефективних самоосвітніх знань та умінь, досвіду самоосвітньої роботи, цінностей, що формують готовність і здатність особистості до ефективної самоосвітньої діяльності (Мося, 2013).

Аналіз наукових підходів до визначення структури самоосвітньої компетентності особистості засвідчив їх варіативність, що зумовлено, зокрема, різними поглядами науковців на трактування цього поняття. Так, І. Хворостенко у структурі самоосвітньої компетентної особистості визначає такі складники, як мотиваційний, змістовий, процесуальний (Хворостенко, 2015); Н. Коваленко – процесуальний, мотиваційно-ціннісний, організаційний, інформаційний (Коваленко, 2009); О. Щолок – мотиваційно-ціннісний, організаційний, процесуально-інформаційний, контроль-рефлексивний (Щолок, 2006); О. Кисельова – мотиваційно-ціннісний, організаційний, процесуально-інформаційний, контроль-рефлексивний (Кисельова, 2010).

З огляду на змістову суть поняття «самоосвітня компетентність здобувачів вищої освіти», враховуючи наявні підходи до визначення її структури, компонентний склад досліджуваного конструкта визначаємо через мотиваційно-ціннісний, організаційно-процесуальний, рефлексивний складники. Також зазначене вище дає змогу визначити основні індикатори (критерії (ознака, на підставі котрої здійснюється оцінювання певних об'єктів) та показники (наочні дані про результати якоїсь роботи, процесу, дані про досягнення в чому-небудь; демонструють розвиненість критерію й фіксується числом, отриманим внаслідок вимірювання) сформованості самоосвітньої компетентності здобувачів вищої освіти (Сидорук, 2021). Схарактеризуємо більш детально кожен із цих компонентів, відповідні критерії та показники.

Мотиваційно-ціннісний компонент самоосвітньої компетентності здобувачів вищої освіти спрямований на сформованість ціннісних орієнтацій особистості, засвоєння нових, сучасних

знань, бажання виконувати й основні завдання, і завдання самостійної роботи, наявність потреби у систематичній навчально-пізнавальній діяльності, пізнавальних мотивів, уміння цілепокладання, інтелектуальний саморозвиток, усвідомлення здобувачами вищої освіти важливості самоосвіти для особистісного становлення та суспільно значущої діяльності. Цей компонент є стимулом до самоосвітньої діяльності майбутнього фахівця, а ставлення особистості до об'єктивних цінностей суспільства, спонукає до усвідомлення їх як потреб, що мотивують поведінку. Критерієм мотиваційно-ціннісного компонента самоосвітньої компетентності здобувачів вищої освіти ми визначили особистісний, який відбивається у таких показниках: мотиваційна орієнтація майбутніх фахівців на професійне самовдосконалення як особистісну та суспільну цінності; мотиваційна орієнтація в професійній діяльності; наявність і характер внутрішньої потреби в самоосвіті; розуміння необхідності самостійної роботи з освітніми ресурсами та засобами для оновлення та вдосконалення практичних навичок; свідоме сприйняття здобувачем вищої освіти ролі самоосвіти для особистісного зростання; ціннісне ставлення до власного життя, життя свого оточення, професії; наявність моральних принципів (взаємоповага, людяність, чесність, стійкість, працелюбність тощо) та національних цінностей.

Організаційно-процесуальний компонент самоосвітньої компетентності здобувачів вищої освіти передбачає раціональне планування та проектування студентом власних дій; регламентацію часу на виконання навчальних завдань; вибір інформаційних джерел, оптимальних прийомів і форм самоосвіти; сформованість умінь раціональної організації праці. Вагомим у самоосвітній навчальній діяльності є процесуальна підструктура, оскільки вона пов'язана з розвитком інтелекту здобувача вищої освіти та відбиває загалом його діяльність. Тут вагоме значення має активність студента, що виявляється в науково-дослідній роботі, діяльності в органах студентського самоврядування, участі в різних видах соціально значущої діяльності, соціальних проєктах, інтеграції технологій формальної та неформальної освіти в освітньому процесі, волонтерство тощо.

Критерієм організаційно-процесуального компонента самоосвітньої компетентності здобувачів вищої освіти визначено діяльнісний. Він відбивається у таких показниках: уміння визначати мету самоосвіти (коротку та довгострокову); уміння раціонально планувати самоосвітню діяльність (самостійно визначати джерела інформації, заплановані терміни виконання завдання, прогнозувати процес та результати); будувати власний самоосвітній напрямок з урахуванням особистісних потреб та здібностей, використовувати найбільш ефективні форми та методи, контролювати час тощо; чітка та структурована організація самоосвітньої діяльності, цілеспрямованість, сконцентрованість, саморегулювання; уміння адекватно підбирати й ефективно застосовувати пошукові інструменти; уміння аналізу, систематизації, оцінювання вірогідності інформації тощо; уміння ефективного використання засобів комунікаційних технологій; керування самопізнанням від мети до результату засобами чітко організованої пізнавальної діяльності, функціональність знань, умінь, навичок, самостійне їх вдосконалення.

Рефлексивний компонент визначає здатність здобувача вищої освіти до рефлексії, що дає йому змогу реально оцінювати свої можливості у порівнянні з можливостями своїх колег, допомагає у плануванні, коригуванні власної траєкторії навчання, адекватної оцінки власних досягнень. Він поєднує вміння здійснювати рефлексію і самоконтроль (аналізувати, коригувати, прогнозувати й оцінювати власну самоосвітню діяльність, розробляти подальші завдання з урахуванням досвіду власної самоосвіти).

Відповідно до даного компонента ми визначили рефлексивний критерій, який відбивається у таких показниках: здатність до визначення напрямів удосконалення самоосвітньої діяльності; уміння виявляти можливі причини (зовнішні та внутрішні) особистісних і професійно-педагогічних проблем та труднощів; уміння визначати напрями й способи професійно-особистісного самовдосконалення.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, здійснений теоретичний аналіз наукових досліджень самоосвітньої компетентності, вивчення нормативних документів у галузі вищої освіти,

власні напрацювання щодо розуміння сутності, змісту поняття «компетентність», її структури дали змогу визначити та уточнити структурно-компонентний склад самоосвітньої компетентності здобувачів вищої освіти,

відповідні критерії та показники її сформованості. Перспективами подальших досліджень є обґрунтування та рівнева характеристика сформованості самоосвітньої компетентності здобувачів вищої освіти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бобрицька В. І. Професійно орієнтований контекст формування самоосвітньої компетентності майбутнього викладача в умовах магістратури. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія Педагогіка. Психологія*. К.: Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАК-друк», 2015. Вип. 2 (7). С. 24–30.
2. Бухлова Н. В. Сутнісний зміст поняття «самоосвітня компетентність». *Наукова скарбниця освіти Донеччини*, 2008. № 1, С. 4–8.
3. Герасимова О. І. Самоосвітня компетентність студентів як складова професійної компетентності майбутнього вчителя початкової школи. *Вісник психології і педагогіки. Педагогічний інститут Київського університету імені Бориса Грінченка, Інститут людини*. Київ, 2014. Вип. 16. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/7413/1/Sytnuk_O_VPP_16_14_FLMD_PI.pdf (дата звернення: 14.02.2024 р.).
4. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. К.: Либідь, 1997. 376 с.
5. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/-laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 14.02.2024 р.).
6. Касянець С. Е. Самоосвітня компетентність майбутніх економістів: структурні компоненти та їх змістова характеристика. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди. Додаток 1 до Вип. 31, Том II (44) : Тематичний випуск «Вища освіта України в контексті інтеграції до європейського освітнього простору»*. К. : Гнозис, 2013. С. 120–129.
7. Кисельова О. Б. Сутність і критерії сформованості компетентності самоосвіти у майбутнього педагога. *Педагогіка та психологія: збірник наукових праць / за заг.ред.академіка І.Ф.Прокопенка, чл.-кор. В.І.Лозової*. Х., 2010. Вип. 36. С. 70–76.
8. Коваленко Н. В. Формування самоосвітньої компетентності учнів основної школи сільської місцевості: автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.09 «Теорія навчання». Суми, 2009. с. 125.
9. Лузан П. Г., Мося І. А., Колісник Н. В. Самоосвітня компетентність студентів як чинник якості фахової передвищої освіти. *Теорія і методика професійної освіти*. №15, 2018. С. 1–22.
10. Мося І. А. Формування самоосвітньої компетентності майбутніх кваліфікованих робітників: монографія дисер.канд.пед.наук, НАПН України Ін-т про.-техн.освіти, Київ, 2013. 296 с.
11. Овчарук О. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти. Стратегія реформування освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики. К.: К.І.С., 2003. 296 с. С. 13–41.
12. Осипенко С. М. Зміст та структура самоосвітньої компетентності учнів закладів професійно-технічної освіти. *ScienceRise. Pedagogical Education*. № 5. 2018. С. 18–22.
13. Рой С. Д. Самоосвітня компетентність майбутніх учителів предметів гуманітарного циклу, її сутність та структура. *Педагогіка. Наука і освіта*. № 8. 2015. С. 125–129.
14. Сидорук І. І. Теорія і методика формування соціальної компетентності майбутніх соціальних працівників у процесі фахової підготовки: дис. на здоб. наук. ступеня докт. пед. наук: 13.00.05 – соціальна педагогіка. Тернопіль, 2021. С. 178–179.
15. Федь І., Вікторенко І., Вовк Н. Формування самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців у сучасному освітньому просторі. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітніх школах. Збірник наукових праць. Класичний приватний університет*. 2021. Випуск № 75. Том 3. С. 106–110.
16. Хворостенко І. І. Модель розвитку самоосвітньої компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів в умовах післядипломної педагогічної освіти засобами дистанційного навчання. Харків: Педагогічна освіта, 2015. С. 557–575. URL: http://spec.vntu.edu.ua/conf/pdf/conf_557-575.pdf (дата звернення: 14.02.2024 р.).
17. Хоруженко Т., Бурик М. Складники самоосвітньої компетентності майбутніх учителів трудового навчання та технологій. *Viae. Educationis: Studies of Education and Didactics*. 2022, Vol. 1, No. 2. С. 136–142.
18. Щолок О. Б. Інформаційно-навчальне середовище як чинник формування компетентності в майбутнього фахівця у процесі самоосвіти. *Педагогічні науки: збірник наукових праць*. Херсон: Вид-во ХДУ, 2006. Вип. 43. С. 366–370.
19. Okoń W. Nauczanie problemowe we współczesnej szkole. *Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne*, 1978. 339 p.

REFERENCES:

1. Bobrytska, V. I. (2015). Profesiino oriientovanyi kontekst formuvannia samoosvitnoi kompetentnosti maibutnoho vykladacha v umovakh mahistratury [Professionally-oriented context of the development of self-educational competence of teachers in the master's degree programme settings]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu. Seriiia Pedahohika. Psykholohiia*, 2, 24–30 [in Ukrainian].
2. Bukhlova, N. V. (2008). Sutnisnyy zmist ponyattya «samoosvitnya kompetentnist» [The essential meaning of the «self-educational competence» concept]. *Naukova skarbnitsya osvity Donechchyny – Scientific treasury of education of Donetsk region*, vol. 1, pp. 4–8 [in Ukrainian].
3. Herasymova, O. I. (2014). Samoosvitnia kompetentnist studentiv yak skladova profesiinoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia pochatkovoii shkoly. Visnyk psykholohii i pedahohiky [Self-educational competence of students as a component of the professional competence of the future teacher of elementary school]. *Pedahohichniy instytut Kyivskoho universytetu imeni Borysa Hrinchenka*, Instytut liudyny. Kyiv. Vol. 16. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/7413/1/Sytnyk_O_VPP_16_14_FLMD_PL.pdf [in Ukrainian].
4. Goncharenko, S. U. (1997) Ukrayinskyj pedagogichnyj slovnyk [Ukrainian Pedagogical Dictionary]. Kyiv: Lybid, 376 p. [in Ukrainian].
5. Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvity» [The Law of Ukraine «On the higher education»]. (n.d.). zakon2.rada.gov.ua. Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> [in Ukrainian].
6. Kasiyants, S. E. (2013). Samoosvitnya kompetentnist maybutnikh ekonomistiv: strukturni komponenty ta yikh zmistova kharakterystyka [Self-educational competence of future economists: structural components and their substantive characteristics]. 31, II (44). 120–129 [in Ukrainian].
7. Kysel'ova, O. B. (2010). Sutnist' i kryteriyi sformovanosti kompetentnosti samoosvity maybutn'oho pedahohayu [The essence and criteria of formation of competence of self-education of the future teacher]. *Pedahohika ta psykholohiya : zbirnyk naukovykh prats*, 36, 70–76 [in Ukrainian].
8. Kovalenko, N. V. (2009). Formuvannia samoosvitnoi kompetentnosti uchniv osnovnoi shkoly silskoi mistsevoli [Formation of self-educational competence of primary school students in rural areas: author. diss. cand. ped. sciences: 13.00.09;] SDPU them. Makarenko. Kiev, p.20 [in Ukrainian].
9. Luzan, P., Mosya, I., Kolisnyk, N. (2018). Samoosvitnia kompetentnist studentiv yak chynnyk yakosti fakhovoi peredvyshchoi osvity [Self-Educational Competency of Students as Factor of Quality of Professional Pre-Higher Education]. *Theory and methodology of professional education*, no.15, pp. 1–22. [in Ukrainian].
10. Mosya, I. A. (2013). Formuvannia samoosvitnoi kompetentnosti maibutnikh kvalifikatsiinykh robitnykiv [Formation of self-educational competence of future skilled workers]. Kyiv, The Institute of Vocational Education of the National Academy of Sciences of Ukraine, 296 p. [in Ukrainian].
11. Ovcharuk, O. V. (2003). Kompetentnosti yak kliuch do onovlennia zmistu osvity [Competencies as a key to updating the content of education]. *Stratehiia reformuvannia osvity v Ukraini: Rekomendatsii z osvitnoi polityky – Education reform strategy in Ukraine: Educational policy recommendations*, (pp. 13–43). Kyiv : «K. I.S.» [in Ukrainian].
12. Osypenko, S.M. (2018). Zmist ta struktura samoosvitnoi kompetentnosti uchniv zakladiv profesiinotekhnichnoii osvity [The content and structure of self-educational competence of students of vocational and technical education institutions], *ScienceRise. Pedagogical Education*, vol. 5, pp. 18–22.
13. Roi S. (2015). Samoosvitnia kompetentnist maibutnikh uchyteliv predmetiv humanitarnoho tsyklu, yii sutnist ta struktura [Self-educational competence of future teachers of humanities, its nature and structure]. *Pedahohika. Nauka i osvita*. 8. 125–129.
14. Fed I., Viktorenko I., Vovk N. (2021). Formuvannia samoosvitnoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv u suchasnomu osvitnomu prostori [Formation of self-educational competence of future specialists in the modern educational space]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnikh shkolakh. Zbirnyk naukovykh prats. Klasychnyi pryvatnyi universytet*. 75. 3. 106–110.
15. Hovorostenko, I. I. (2015). Model rozvytku samoosvitnoi kompetentnosti kerivnykiv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv v umovakh pislidyplomnoi pedahohichnoi osvity zasobamy dystantsiinoho navchannia [Model of development of self-educational competence of heads of general educational institutions in the conditions of postgraduate pedagogical education by means of distance learning: postgraduate article]. Kharkiv: *Pedagogical education*, pp. 557–575. Retrieved from: http://spec.vntu.edu.ua/conf/pdf/conf_557-575.pdf [in Ukrainian].

16. Khoruzhenko, T., Buryk, M. (2022). Skladnyky samoosvitnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv trudovoho navchannia ta tekhnolohii [Components of Self-Educational Competence of Future Teachers of Labor Education and Technologies]. *Viae. Educationis: Studies of Education and Didactics*. 2. 136–142. [in Ukrainian].

17. Scholok, O. (2006). Informatsiino-navchalne seredovyshe yak chynnyk formuvannia kompetentnosti v maibutnoho fakhivtsia u protsesi samoosvity. [Informational and educational environment as a factor formation of competence in the future specialist in the process of self-education [Interventional cardiology. Collection of scientific works]]. *Pedahohichni nauky: zbirnyk naukovykh prats*. Kherson. 43, 366–370 [in Ukrainian].

18. Okoń, W. (1978). Nauczanie problemowe we współczesnej szkole [Problem learning in a modern school]. Warsaw, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 339 p. [in Polish].